

Lakivaliokunta

Torstai 22.2.2024 klo 10.00—12.00

Läsnä

puheenjohtaja Juho Eerola ps
jäsen Elisa Gebhard sd (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Pia Hiltunen sd (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Aleksi Jäntti kok (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Mari Kaunistola kok (1, 2, 3, 4) (5 osittain)
jäsen Marko Kilpi kok (4, 5 osittain)
jäsen Ari Koponen ps (5, 6, 7) (4 osittain)
jäsen Minja Koskela vas
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Maria Ohisalo vihr
jäsen Eemeli Peltonen sd (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Susanne Päivärinta kok
jäsen Markku Siponen kesk (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd

Sihteerit

valiokuntaneuvos Marja Tuokila

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 8 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Todettiin, että kokous ei ollut päätösvaltainen.

3. Tuomioistuinelaitoksen koulutusjärjestelmän kehittyminen

Valiokunnan oma asia O 55/2023 vp

Merkittiin, että kokous tuli päätösvaltaiseksi.

Valiokunta hyväksyi kannanoton.

Tuomareiden koulutusjärjestelmä on uudistettu vuoden 2017 alussa voimaan tulleella tuomioistuinelaitella (673/2016) sekä siihen liittyvällä lainsäädännöllä. Uudistusta koskevan hallituksen esityksen (HE 7/2016 vp) käsittelyn yhteydessä eduskunta edellytti lakivaliokun-

Pöytäkirja LaVP 9/2024 vp

nan mietinnön pohjalta, että hallitus seuraa tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa uudistuksen aiheuttamiin kustannuksiin, tuomarinkoulutuslautakunnan voimavaroihin, asessorien haku- ja nimitysmenettelyyn ja uudistuksen vaikutuksiin tuomarin uran avoimuuteen ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen sekä vuoden 2020 että vuoden 2023 loppuun mennessä (ks. EV 99/2016 vp ja LaVM 8/2016 vp).

Lisäksi eduskunta on Tuomioistuinvirastoa koskevan hallituksen esityksen (HE 136/2018 vp) käsittelyn yhteydessä edellyttänyt, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia tuomareiden koulutukseen sekä tuomarinkoulutuslautakunnan samoin kuin tuomarinvalintalautakunnan asemaan ja tehtäviin sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä (ks. EV 218/2018 vp ja LaVM 13/2018 vp).

Oikeusministeriö on toimittanut lakivaliokunnalle eduskunnan edellyttämän ensimmäisen selvityksen tuomareiden koulutusuudistuksen vaikutuksista ja toimivuudesta vuonna 2020 (ks. O 51/2021 vp sekä LaVP 3/2021 vp ja LaVP 5/2022 vp). Nyt käsiteltävä oikeusministeriön toimittama selvitys on vastaus eduskunnan lausumiin, joissa on edellytetty selvitysten toimittamista lakivaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä. Selvityksen on tehnyt oikeusministeriön asettama selvityshenkilö.

Selvitystyön tuloksena selvityksessä todetaan, että tuomioistuinlain ja Tuomioistuinvirastoa koskevan lainsäädännön valmistelun yhteydessä asetettujen tavoitteiden voidaan katsoa saavutetun. Selvityksessä on kuitenkin havaittu myös kehittämiskohteita, jotka liittyvät muun muassa tuomioistuinlaitoksen osaamisen johtamiseen, resursointiin sekä eri henkilöstöryhmille kohdennettujen osaamisen kehittymistä tukevien toimenpiteiden tasapuolisuuteen.

Lakivaliokunta katsoo selvityksen tuottavan hyödyllistä tietoa tuomioistuinlaitoksen koulutusjärjestelmää koskevan uudistuksen vaikutuksista ja toimivuudesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että selvityksessä esitettyjä kehittämiskohteita ja niiden edellyttämiä jatkotoimia arvioidaan jatkossa tarkemmin.

Yksi tärkeimmistä kehittämiskohteista on selvityksen mukaan huomion kiinnittäminen tuomioistuinlaitoksen osaamisen kehittämisen edellyttämiin, riittäviin määrärahoihin. Lakivaliokunta pitää huomiota tärkeänä ja toteaa kiinnittäneensä jo aiemmin huomiota tuomareiden koulutuksen ja tuomarinkoulutuslautakunnan resurssien vähäisyyteen (ks. mm. LaVL 22/2018 vp sekä LaVP 3/2021 vp ja LaVP 5/2022 vp). Valiokunta toteaa, että lainkäytön laadun ja oikeusturvan toteutumisen turvaamiseksi on tärkeää, että tuomioistuinlaitoksen palveluksessa olevien on mahdollista ylläpitää ja kehittää osaamistaan yhteiskunnallisten olosuhteiden ja lainsäädännön alati muuttuessa. Tuomioistuimiin tulee myös entistä laajempia ja monimutkaisempia asioita, joiden ratkaiseminen edellyttää erityisosaamista. Siten myös syventävän ja erityisosaamisen kehittäminen on keskeistä. Lisäksi koulutukseen osallistuminen tulisi mahdollistaa myös käytännössä.

Pöytäkirja LaVP 9/2024 vp

Koulutuksella ja osaamisen kehittämisellä voidaan myös osaltaan edistää tuomioistuinlaitoksen kilpailukykyä ja houkuttelevuutta työnantajana eli tuomioistuinuran veto- ja pito-voimaa. Valiokunta on jo pitkään kantanut vakavaa huolta siitä, miten jatkossa saadaan päteviä ja kokeneita hakijoita tuomioistuinuralle (ks. mm. LaVP 3/2021 vp ja LaVP 5/2022 vp) sekä pitänyt huolestuttavana, että oikeudenhoidolla on haasteita rekrytoida uutta henkilökuntaa ja saada olemassa oleva henkilökunta pysymään oikeudenhoidon palveluksessa (ks. LaVM 31/2023 vp).

Tuomioistuinuran houkuttelevuuden kannalta valiokunta kiinnittää huomiota myös tuomioistuinharjoitteluun, sillä se on keskeinen väylä tuomioistuinuralle. Selvityksessä esitetään useita tuomioistuinharjoittelua koskevia kehittämiskohteita, kuten tuomioistuinharjoitteluun liittyvän valintamenettelyn tehostamista, tuomioistuinharjoittelijoiden määrän mahdollista nostamista sekä muutoinkin tuomioistuinharjoittelun kokonaisvaltaista arviointia. Niitä on tarpeen arvioida jatkossa huolellisesti.

Oikeusministeriö on lähettänyt valiokunnalle toimitetun selvityksen lausuntokierrokselle. Valiokunta pitää tärkeänä, että sille toimitetaan tietoa lausuntopalautteesta sekä ministeriön mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Valiokunta jää siten seuraamaan asian edistymistä.

4. Oikeusprosessien keventäminen yleisissä tuomioistuimissa

Valiokunnan oma asia O 56/2023 vp

Valiokunta hyväksyi kannanoton.

Vuoden 2018 alussa hallitus antoi eduskunnalle esityksen, jossa ehdotetuilla lainmuutoksilla pyrittiin keventämään oikeusprosesseja yleisissä tuomioistuimissa (HE 200/2017 vp). Esityksellä muutettiin oikeudenkäymiskaarta, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, esitutkintalakia ja sakon täytäntöönpanosta annettua lakia. Muutokset koskivat käräjäoikeuden kokoonpanoja, kirjallista menettelyä, vaikeasti tavoitettujen epäiltyjen pysymistä paikalla haasteen tiedoksiantoa varten, syytetyn velvollisuutta olla henkilökohtaisesti läsnä pääkäsittelyssä, videoyhteyden käyttöä oikeudenkäynnissä sekä muutorangaisituksen tuomitsemisen jälkeen annettavaa maksuaikaa sakon maksamiselle. Hallituksen esityksen käsittelyssä eduskunta edellytti lakivaliokunnan mietinnön pohjalta, että hallitus seuraa uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä toimittaa lakivaliokunnalle selvityksen asiasta vuoden 2023 loppuun mennessä (EV 31/2018 vp ja LaVM 2/2018 vp).

Oikeusministeriön toimittamasta selvityksestä ilmenee, että osassa muutoksia tavoitteiden voidaan katsoa toteutuneen hyvin tai osittain, mutta usean muutoksen osalta tavoiteltuja vaikutuksia ei ole saavutettu. Lakivaliokunta pitää tätä valitettavana. Selvityksen tulokset huomioon ottaen on tärkeää, että oikeusministeriö arvioi jatkossa tarkemmin, miksi tavoiteltuja vaikutuksia ei ole syntynyt ja mitä toimia selvityksen perusteella tulisi tehdä. Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan tämä on mahdollista rikosprosessin sujuvoittamista koskevassa hankkeessa, jonka valmistelutyön oikeusministeriö käynnistää vuoden 2024 aikana. Valiokunta pitää tätä kannatettavana.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

Pöytäkirja LaVP 9/2024 vp

5. Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Valtioneuvoston selvitys: EU:n rikosoikeuden tulevaisuuden suuntia 2024-2029; E-kirje Suomen alustavista näkemyksistä

Valtioneuvoston E-selvitys E 58/2023 vp

Valtioneuvoston E-selvitys E 57/2023 vp

Asiantuntijalausunto E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 EU-erityisasiantuntija Anne Lamminmäki, valtioneuvoston kanslia A 5

Asiantuntijalausunnon liite E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 EU-erityisasiantuntija Anne Lamminmäki, valtioneuvoston kanslia / Liite B 5

Asiantuntijalausunto E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 neuvotteleva virkamies Eeva Aittoniemi, oikeusministeriö C 5

Asiantuntijalausunto E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 poliisijohtaja Hannele Taavila, sisäministeriö D 5

Asiantuntijalausunto E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 valtiosyyttäjä Tuuli Eerolainen, Syyttäjälaitos E 5

Asiantuntijalausunto E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto F 5

Asiantuntijalausunnon liite E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto G 5

Asiantuntijalausunto E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 professori Kimmo Nuotio H 5

Asiantuntijalausunto E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 professori Sakari Melander (E 57/2023vp) I 5

Asiantuntijalausunto E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 professori Sakari Melander (E 58/2023 vp) J 5

Asiantuntijalausunto E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 professori Juha Raitio K 5

Asiantuntijalausunto E 58/2023 vp LaV 22.02.2024 valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori Venla Roth, oikeusministeriö L 5

Valiokunnassa olivat kuultavina:

- EU-erityisasiantuntija Anne Lamminmäki, valtioneuvoston kanslia, liite
- neuvotteleva virkamies Eeva Aittoniemi, oikeusministeriö, liite
- osastopäällikkö Ville Hinkkanen, oikeusministeriö
- poliisijohtaja Hannele Taavila, sisäministeriö, liite
- yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto, liite
- professori Kimmo Nuotio, liite
- professori Sakari Melander, liite
- professori Juha Raitio, liite

Etäyhteyksin kuultavana

- valtiosyyttäjä Tuuli Eerolainen, Syyttäjälaitos, liite

Valiokuntaan on saapunut kirjallinen lausunto:

- valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori Venla Roth, oikeusministeriö, liite

Valiokunta lopetti asiantuntijakuulemisen.

6. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

Pöytäkirja LaVP 9/2024 vp

7. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on perjantaina 23.2.2024 klo 9.15 etäkokous.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Marja Tuokila